

mus; signanter verò duo sequentia, quorum primum est ut hujusmodi consuetudine pravâ laborans, attentâ consideratione statis temporibus apud se expendat gravitatem hujus vitii, quod non solum proximo graviter injuriosum est, sed etiam ipsi Deo, cujus iudicium usurpat, ut mox latius dicemus; quæ consideratio meritò deberet nos procul avocare ab omnibus suspicionibus et iudiciis temerariis. Alterum est ut pravam illam consuetudinem temerè de proximo suspicandi vel iudicandi in dies ad minus mane et vespere ex animo propter Deum detestetur, implorando etiam divinum auxilium ad propositi de illâ extirpandâ adimplentionem necessariam, nec non sibi multam aliquam statuendo, quoties deinceps in id vitium inciderit.

Porrò contra iudicia temeraria ex quâcumque tandem causâ processerint, remedia generalia sunt, 1° Diligentè consideratione expendere sequentia sacræ Scripturæ testimonia: « Nolite iudicare, et non iudicabimini, » Luc. 6. « Tu quis es qui iudicas alienum servum? Domino suo stat aut cadit, » ad Rom. 14. « Nolite ante tempus iudicare, quoad usque veniat Dominus, qui et illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium, et tunc laus erit unicuique à Deo, » 1 ad Cor. 4. Quibus in locis districtè prohibentur iudicia temeraria, non solum quia injuriam in proximum continent, verum etiam in Deum ipsum, cujus jurisdictionem et iudicium sibi arrogat, qui cordis intentionem, aliaque secreta et occulta animi arcana, soli iudicio divino reservata, temerè diiudicare præsumit.

Secundum remedium generale sit seipsum inspicere, et propriis vitiis considerandis et iudicandis occupari. Qui sine peccato est, primus in fratrem lapidem mittat. *Judicet ille*, inquit S. Amb., *de alterius errore, qui non habet*

quod condemnet in se; iudicet ille qui non agit eadem que ab alio putaverit non agenda; ne, cum de aliis iudicat, in seipsum sententiam ferat.

Observe tamen, si necessitas vel utilitas postulet, ubi iudicia non sunt omninò manifesta, prudentiæ esse expendere quantum ea momenti habeant, ut, si opus sit, remedium adhiberi queat; idque maximè in iis locum habet, qui ratione officii aliis invigilare eorumque errores corrigere debent, ut prælatus subditorum, pater familiæ domesticorum.

SECTIO XV.

De remediis adversus peccata linguæ, detractionem, contumeliam, susurrationem, etc.

§ I. *Prænotamina.*

Cum linguæ vitia, ac nominatim detractionis, longè latèque serpent, eò periculosius quòd plures sine ullo ferè scrupulo mala loqui de proximo consueverunt, prætexentes, nescio quas, in peccatis suis excusationes, non postrema cura confessarii esse debet, ut in tribunali Pœnitentiæ pestilentissimo huic malo efficacia remedia apponat. *Lingua siquidem modicum est membrum, sed volubile et inquietum; quod nullus hominum domare potest*, ait sanctus Jacobus, c. 3. Frequentiam verò et periculum hujus vitii ostendit Paulinus, epist. 14, his verbis: *Pauci sunt qui huic vitio renuntiant, et rarò invenies qui sic vitam suam irreprehensibilem exhibere velit, ut non libenter reprehendat alienam; tantaque hujus mali libido mentes hominum invasit, ut etiam qui*

procul ab aliis vitiis recesserunt, in istud tamen extremum diaboli laqueum cadant. Ita ille.

Porrò ut confessarius hoc vitium curet, ante omnia remove debet crassam, quã non pauci circa illius materiam laborant, ignorantiam, edocendo pœnitentem, ubi opus fuerit.

1° Detractionem, contumeliam et susurrationem esse ex genere suo peccata mortalia utpote charitati et justitiã, quã proximo debemus, graviter adversantia. Detractione enim injustè derogatur famæ proximi, contumeliã honor ejus læditur; susurratione amicitia separatur; ex quo rectè infert Doctor angelicus hæc peccata secundùm se graviora esse peccata furti; quòd scilicet fama, honor et amicitia sint præstantius bonum, quã divitiã corporales.

Dixi detractionem, contumeliam et susurrationem esse peccata mortalia ex genere suo, quia vel ob levitatem materiã, vel ob defectum sufficientis deliberationis contingere potest duntaxat esse venialia.

Monendus tamen est pœnitens non idèd à mortali excusari detrahentem, contumeliosum ac susurrantem, quòd non expressè intendit famam proximi denigrare, ejus honorem lædere, vel amicitiam separare: sufficit enim quòd hæc intendantur interpretativè, quod tunc evenit, quando quis deliberatè profert hujusmodi verba, quæ ex se nata sunt notabiliter denigrare famam proximi, ejus honorem lædere, vel amicitiam separare.

2° Confessarius doceat pœnitentem, non solùm graviter contra charitatem et justitiam peccari, dùm detrahitur proximo per impositionem falsi criminis, sed etiam per injustam veri criminis, aut etiam defectûs naturalis multùm probrosi, sed occulti detectionem, etsi hæc fieret vel uni soli viro gravi et taciturno.

Dico per injustam detectionem, quia ex causã rationali licèt, imò quandoque præcepti est, occultum proxim crimen revelare exigente necessitate publicã vel privatã. Ita tenemur denunciare hæreticum, quando periculum est ne alios hæresi inficiat; proditorem, per quem civitas traderetur hostibus; indignum sacris Ordinibus, aut beneficio, ne hæc ei conferantur in perniciem propriam et aliorum; sacerdotem in confessione sollicitantem ad turpia; juxta bullam Gregorii XV, imò juxta præceptum juris naturalis sollicitantem etiam extra confessionem, quando meritò timetur, ne plures sit corrupturus. Denique quiscumque frater peccans, ex præcepto Christi, salvo ac præmisso correctionis ordine quem in Evangelio statuit, denunciandus est prælato, ut emendetur, juxta illud: *Dic Ecclesiã.*

3° Doceatur pœnitens, dùm quis narrat aliqua ex se graviter læsiva famæ proximi, non idèd eum excusari à peccato mortali, quia dicit se non ea asseverare, sed tantùm referre ut audita ab alio; dummodò prævideat aut facilè prævidere possit alios credituros; quo casu non solùm contra charitatem, sed etiam contra justitiam delinquitur, et restitutionis obligatio incurritur.

4° Instruatur pœnitens quòd si quispiam jubendo, hortando, interrogando, vel simili modo inducat alium ad detrahendum, non minùs peccet quã ipse detrahens; imò magis, eò quòd detrahens tantùm sit reus sui actûs, inducens autem sit reus et sui pravi affectûs, et etiam mali actûs detrahentis; proindeque ad restitutionem quoque obligatur. Si verò quis detractorem audiendo gaudeat ipsã detractione, esto non inducat, nec ad continuandum provocet, peccat quidem in re gravi, contra charitatem, non tamen contra justitiam.

5° Moneatur pœnitens in confessione explicandam esse qualitatem personæ cui quis detraxit, v. g., an fuerit pater, superior, sacerdos, etc., quia violatur tunc insuper particularis virtus, quæ huic actui superaddit novam aliquam speciem, puta contra religionem, pietatem et observantiam. Prætereà aperiri debere coram quot et quibus personis quis detraxerit; quia longè gravius peccat detrahens proximo coram personâ magnæ auctoritatis, cujus bona vel mala de proximo opinio seu existimatio, multùm ei utilis vel nociva esse posset, quàm coram alio quopiam. Item qui coram pluribus detrahit, quàm coram uno tantùm vel paucis.

6° Monendus est pœnitens, si fortè detractio junxit contumeliam et susurrionem; ut si, ex gr., Paulo in faciem exprobravit coram Petro amico Pauli, quòd filiæ, vel uxori Joannis vim inferre attentaverit (hoc enim unico sermone simul et honorem Pauli lædit, ejus famam denigrat apud Petrum et amicitiam inter Paulum et Petrum separat); monendus, inquam, est pœnitens se triplicis restitutionis reatum incurrisse, honoris læsi, famæ denigratæ et amicitiae separatæ.

7° Instruere oportet pœnitentem circa modum quo triplex hæc restitutio fieri debet. Et quidem ad detractorem quod attinet, si impositione falsi criminis detraxit, ordinariè fateri debet se falsum dixisse, idque etiam juramento, ubi opus fuerit, confirmare. Si verò revelatione veri, sed occulti criminis detraxit, saltem fateatur se aberrasse, mala de proximo effutiendo; neque in hoc mentietur: omnis enim peccans est ignorans, et à recto aberrans; vel si directè reparare famam proximi non possit, id faciat indirectè, scilicet laudando eum (quantùm veritas permittit) coram eisdem apud quos fama denigrata fuit.

Honor verò læsus reparari debet, vel per veniæ petitionem (ut fieri solet inter vulgares), vel saltem per talem reverentiæ exhibitionem, quâ prudentùm judicio sufficienter compensetur præcedens dehonoriatio; qui modus reparandi honorem læsum præcipuè usuvenire solet inter nobiles aliasque personas honestiores.

Denique amicitia per susurrionem rupta redintegrari debet tollendo causam per quam rupta fuit; proinde si hæc fuerit calumnia impacta proximo, revocanda hæc erit; si aliud dictum, verum quidem, sed injustum, aut contra charitatis ordinem, retractandum quoque id erit, meliori modo possibili et salvâ veritate.

8° Præfatis linguæ vitiis adjungi possunt irrisio, maledictio et adulatio. Irrisio, quâ quis vel cachinnis vel verbis per modum ludibrii intendit alteri ruborem incutere, et animi pacem ac tranquillitatem tollere, ex genere suo mortale peccatum est, tùm quia gravem contemptum proximi involvit, tùm quia notabile nocumentum infert; potest tamen esse veniale, quando scilicet referendo leve malum de proximo leviter suffunditur, et animi tranquillitas perturbatur.

Maledictio, quâ quis imprecatur alteri malum sub ratione mali, ex. gr. : » Ut diabolus eum auferat, ut ei crus frangatur, » etiam ex genere suo mortale peccatum est, utpotè charitati et justitiæ adversum. Dico sub ratione mali, quia alicui imprecari malum sub ratione justi aut boni, non est propriè maledicere; hinc aliquando licitum est peccatoribus optare malum infirmitatis, vel amissionis bonorum; ut vel sic respiscant, qui aliàs in peccatis obdurantur.

Adulatio, quâ quis falsò attribuit cuipiam aliquid laude dignum, quod non habet; vel laudem tribuit ei qui eâ in-

dignus est, juxta S. Thomam, 2-2 q. 113, a. 2, in tribus potissimum casibus gravis culpa est : 1° Dùm aliquis alium laudat de peccato mortali. 2° Dùm alteri adulatur ex intentione inferendi damnum notabile. 3° Dùm etsi talem intentionem expressam non habeat, notabiliter tamen nocet, per suam adulationem dans occasionem damni, quod poterat ac debebat prævídere et avertere.

§ II. *Assignantur remedia.*

1° Remedium adversùs recensita linguæ peccata sit seria consideratio locorum sacræ Scripturæ, quibus ea insecatur Spiritus sanctus. Ad Romanos 1 : *Detractores* vocantur *Deo odibiles*, numeranturque inter illos quos Deus tradit in reprobum sensum; similiter et contumeliosi et susurrone. Ibidemque judicantur digni morte, non solum qui faciunt mala, sed etiam qui consentiunt facientibus; quales sunt qui detrahentibus benignas aures præbent; quibus dicitur, Eccli. 28 : « Sepi aures tuas spinis, linguam nequam noli audire, et ori tuo facito ostia et seras. » Item Prov. 24 : Cum detractoribus non commiscearis... »

Contumeliosos Christus Dominus, Matth. 5, pronuntiat reos æterni supplicii : « Qui dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ ignis. »

Susurrone, Eccli. 28, à Spiritu sancto maledicuntur : « Susurro et bilinguis maledictus; multos enim turbabit pacem habentes. » Item Prov. 6, dicuntur detestabiles apud Altissimum : « Sex sunt quæ odit Dominus, septimum detestatur anima ejus. » Pro septimo autem ponitur, *qui seminat inter fratres discordias*; ut proinde mirum non sit à S. Thomâ peccatum susurrone ex

specie suâ censi gravius peccato detractionibus et contumeliæ; eò quòd amicitia quam separat, sit bonum præstantius famâ et honore, quæ auferuntur per detractionem et contumeliam : « Amico enim fideli nulla est comparatio. » Eccli. 6.

Contra irrisores dicitur Proverb. 19 : « Parata sunt derisoribus judicia. » Item, c. 3, ubi nos habemus : « Ipse deludet derisores; » alii vertunt ex Hæbreo : « Deridebit derisores; » et quia plerumque irrisio ex animi superbiâ nascitur, septuaginta Interpretibus iidem sunt *irrisores et superbi*; unde verterunt : « Dominus superbis resistit. »

Maledici, 1 ad Corinth. 6, excluduntur à regno Dei : « Neque maledici neque rapaces regnum Dei possidebunt. »

Denique adulatoribus vœ dicitur Ezechielis 13 : « Væ qui consuunt pulvillos sub omni cubito manûs, et faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas. » Et Isaïæ 3 dicitur : « Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt. » Quæ verba videntur præcipuè dicta adversùs doctores, concionatores ac confessores, qui inordinato amore complacendi hominibus, viam salutis, quæ teste Salvatore *arcta est*, laxis opinionibus, et à veritate evangelicâ alienis plus justo dilatare student, et carni facilem reddere.

Quòd si pœnitentes in linguæ vitia præcipites præfata Spiritûs sancti testimonia maturâ, prout par est, consideratione in dies expenderent, facillè eorundem vitiorum odium ac detestationem accenderent, ad quam proinde considerationem confessarius eos plurimum adhortatur.

2° Diligenter inquirendum ex pœnitente, ex quâ radice

hæc linguæ peccata ortum ducant; si enim, ut communiter accidit, ex odio latente in corde adversus proximum, radici isti extirpandæ præcipua opera exhibenda erit usu remediorum quæ sectione 13 adversus proximi odium præscripta sunt.

Si verò ex superbiâ, quod sanè non infrequens est, *inter superbos enim semper sunt jurgia*; et quemadmodum superbi alios despiciunt, ita et aliorum famam et honorem nihil æstimare solent, quin et aliorum depressione student propriæ elationi; si, inquam, ex superbiâ sive inordinato amore propriæ excellentiæ quispiam detrahere vel contumeliari solitus est, huic imprimis injungenda remedia contra superbiæ vitium opportuna, et commendandum studium humilitatis. Frustra namque per contritionem et confessionem resecare conabitur infelices ramusculos detractionem, contumeliam, irrisionem, superstitie infelicissimâ radice superbiâ, ex quâ facillimè mox repullulabunt.

Si denique non ex odio proximi, neque ex superbiâ, sed ex quâdam animi levitate et oris loquacitate contingat quempiam proximo detrahere, eum irridere, etc., huic diligenter consideranda proponantur hæc beati apostoli Jacobi verba, c. 5: « Si quis putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vana est religio. »

Deinde moneatur ut diligenter expendat quantorum malorum origo sit effrenis illa loquacitas, et quæcumque temerè effutiendi libertas, quæ verbis detractoriis proximo famam aufert, contumeliosis honorem lædit, susurratoriis amicitias separat, irrisoriis animi pacem et tranquillitatem perturbat; cùm tamen fama, honor, amicitia, animi pax et tranquillitas bona sint quovis auro et argento longè præstantiora.

Juvabit etiam considerare quòd, dùm quispiam ex animi levitate verbis inordinatis graviter nocet proximo sibi ipsi longè graviùs nocementum inferat, utpote se reddens infamem et contemptibilem apud Deum; amicitiam, quâ Deo conjunctus erat, dissolvens; pacem denique et tranquillitatem bonæ conscientiæ sibi ipsi eripiens. Hi enim funesti effectus necessariò quodvis peccatum mortale consequuntur, à quo, ex nimiâ oris loquacitate, et quâvis effutiendi nocivâ libertate, detractiones, contumelias, irrisiones, susurraciones in proximum committentes, excusari non valent defectu intentionis expressæ graviter lædendi proximum in famâ, honore aut aliter; sufficit enim ad peccatum mortale ut hæc intendantur interpretativè, etsi non expressè, ut supra notavimus, et clarè colligitur ex S. Thomâ, 2-2, q. 73, a. 2, in corp., ubi ait: « Si quis verba per quæ alterius fama diminuitur (eadem ratio est de verbis, quibus honor læditur, vel amicitia separatur), proferat ex animi levitate, non est peccatum mortale, nisi fortè verbum quod dicitur sit adeò grave, quòd notabiliter famam alicujus lædat, et præcipuè in his quæ pertinent ad honestatem vitæ, quia hoc, ex ipso genere verborum, habet rationem peccati mortalis. » Ubi, ut vides, non requiritur à sancto doctore, sicut nec ab ullo theologo, expressa intentio graviter nocendi proximo; sed sufficit illa interpretativa, quæ scilicet tunc habetur quando quis, etsi ex animi levitate, deliberatè tamen profert verba de se notabile nocementum inferentia proximo, sicut meritò diceretur quis interpretativè intendere mortem alterius, ac proinde simpliciter reus foret homicidii, qui cum sufficienti deliberatione ictum de se occisivum alteri inferret, licet expressa fortassis occidendi intentio non adesset.

Præterea ad nimiam illam oris licentiam comprimen-

dam, utile fuerit considerare, 1° præter reatum peccati quod ex illâ committitur, incurri etiam gravissimam obligationem restituendi famam, honorem, amicitiam læsam, quæ restitutio inextricabilibus difficultatibus sæpè implexa est; 2° peccata illa linguæ in proximum directè adversari generalissimo principio pratico: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*. Quis enim vellet sibi ab alio famam, honorem, etc., tolli?

Inter cætera item remedia pœnitenti vitii linguæ laboranti opportunè injungetur ut aliquoties per diem ex animo efficaciter detestetur, propter Dei et proximi amorem, quælibet de proximo temerè effutiendi consuetudinem, cum serio emendationis proposito, impositâ etiam sibi multâ in casu quo contingeret eum à proposito dilabi; cujus ratio habenda erit in quotidiano conscientiæ examine, vespertino præsertim tempore instituendo.

Verùm, quia teste apostolo Jacobo, c. 3, linguam, « modicum quidem membrum, sed universitatem iniquitatis, inquietum malum, plenum veneno mortifero, nullus hominum domare potest; » remedium remediorum est humili et ferventi oratione Deum in dies mane et vesperi, ac præcipuè tempore sacrificii missæ deprecari ut ipse omnipotentissimâ suâ gratiâ linguam refrenare dignetur, dicendo cum Psalmistâ, psal. 140: « Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostium circumstantiæ labiis meis: ut scilicet non delinquam in linguâ meâ, » psalm. 38.

SECTIO XVI.

De remediis adversus peccatum iræ.

§ I. Prænotamina.

Cùm vitium iræ directè adversetur virtuti mansuetudinis, quâ christianum, utpote discipulum mansuetissimi Domini nostri Jesu Christi, imprimis instructum esse oportet, huic quoque vitio medendo confessarius diligentem operam navare debet; quod ut faciliùs perficere valeat, ab eo observandum:

1° Iram dupliciter accipi posse: vel pro passione quâdam appetitûs sensitivi, à quâ vis irascibilis denominatur; vel pro actu voluntatis; utroque autem modo acceptam, esse appetitum quemdam vindictæ; ex quo patet iram ex suâ ratione non esse peccaminosam, sed indifferentem: potest enim vindicta et benè et malè appeti, id est, juxta vel contra ordinem rationis.

Observandum 2° vindictam appeti contra rationis ordinem, ac proinde iram esse peccaminosam, cùm quis appetit puniri eum qui non meruit, vel ultra quàm meruit, vel etiam non secundùm legitimum ordinem, vel non propter debitum finem, qui est conservatio justitiæ, et correctio culpæ. Item observandum per iram delinqui, etiamsi quispiam appetat justam vindictam, quando id fit non servato ordine rationis circa modum irascendi, putâ dùm motus iræ immoderatè interiùs exteriùsve effervescere permittitur. Ex eo quod dictum est iram esse peccatum, dùm quis appetit puniri quempiam non secundùm legitimum ordinem, patit hominem privatum peccare, quoties appetit vindictam per seipsum inferendam, cùm juris na-